

Eerlijk bellen
als daad van verzet

DWARCE

BAS VAN ABEL

DEINKER

Consumeren moet weer een politieke daad worden, stelt Bas van Abel (35), ontwerper van de Fairphone. "Pas als je snapt waar en hoe je telefoon gemaakt wordt, heb je als koper weer echt iets te kiezen."

Een man zonder mobieltje die voor een revolutie in de mobiele telefoonmarkt zorgt: Bas van Abel (35) kan er zelf wel om grinniken. Niet dat er grote idealen aan zijn telefoonloze bestaan ten grondslag liggen, trouwens. Hij raakt alleen altijd alles kwijt. En zonder functioneert hij ook prima. Vandaar. Als ontwerper bij het Amsterdamse 'medialab' De Waag Society stond Van Abel aan de wieg van de eerste eerlijke mobiele telefoon, de Fairphone. De benodigde vijfduizend voorinschrijvingen zijn ruimschoots binnen, wat betekent dat de Chinese fabrikant binnenkort aan de slag kan en voor het einde van het jaar de eerste eerlijke smartphones in het straatbeeld te zien zijn.

"Binnen een paar weken hebben al die mensen zich ingetekend op een Fairphone van 325 euro. Een telefoon die ze nog nooit gezien of vastgehouden hebben. Die mensen investeren in verandering, het is een daad van verzet tegen het huidige, complexe en ondoorzichtige productiesysteem."

Dertig soorten metaal

Want weten doen we het allemaal wel, wat er allemaal mis is in de wereld. Milieuvervuiling, uitbuiting, kinderarbeid: vraag het mensen op straat, en ze zullen moeiteloos voorbeelden oplevelen. Maar vraag ze concreet naar de minpunten van de spullen die ze dagelijks gebruiken, en het zal vaak stil blijven. "We zijn vervreemd van vrijwel alles dat we gebruiken, we hebben er totaal geen relatie mee, zijn alleen passieve gebruikers die geen invloed hebben op hoe iets gemaakt wordt."

'Een mobieltje is ouderwets handwerk'

En dus ging het team van Fairphone, dat medegefinancierd wordt door Stichting DOEN, aan de slag om elke schakel in het productieproces van een mobiele telefoon te ontrafelen. In een mobiele telefoon zitten wel dertig soorten metaal, waaronder koper, kobalt, coltan, tin, goud en nikkel. Alleen al in de Congolese provincie Katanga werken zo'n 150.000 mensen in de mijnen, onder wie ook kinderen van soms nog geen zeven jaar oud. Van Abel ging erheen en stond in een zestig meter diepe kuil van een Congolese mijn met een brok metaal in zijn hand.

"Die was net door mensen daar uit de aarde gebeiteld. Ik wilde zeker weten dat er geen 'bloedmineralen' gebruikt zouden worden voor onze telefoon. Toen ik daar stond besepte ik ineens dat een groot deel van een mobieltje gewoon ouderwets handwerk is. Wij weten nu precies welke metalen er in onze telefoons zitten, wie ze uit de grond haalt, en dat er in die mijn gewerkt wordt aan betere werkomstandigheden voor de mijnwerkers."

Fair heeft veel kanten

Gewerkt wordt – dat klinkt als toekomstmuziek. En inderdaad, Van Abel zal de eerste zijn om toe te geven dat de Fairphone allesbehalve perfect is.

"Honderd procent haal je pas als er wereldvrede is. We krijgen weleens de kritiek dat we het begrip 'fair' door de mangel halen, maar dat vind ik een onzinnige discussie. We gebruiken onderdelen uit drie werelddelen en de telefoon wordt gemaakt in het vierde. 'Fair' heeft zo veel meer kanten. Het is óók 'fair' om mensen de kans te geven mee te ontwikkelen, om ze die tijd te geven. Het is eerlijk om een product te maken dat betaalbaar is en dat gebruikers zelf kunnen repareren, in plaats van een wegwerpproduct. Ik wilde laatst de Nintendo van mijn zoontje openmaken, maar dat kán dus niet. Die dingen zijn gemaakt om

een paar jaar mee te gaan en dan als e-waste in een Afrikaans land te eindigen. Onze telefoon heeft doodnormale schroefjes, als je wilt kan je het zelf fixen. Aan het eind van de rit zijn bijna alle materialen recyclebaar. En het besturingssysteem is open source, dus iedereen kan meebouwen. Het is een telefoon voor iedereen en door iedereen."

'We waren niet van plan telefoonboer te worden'

Naïef

"We zijn er eigenlijk heel naïef ingestapt. We wilden mensen bewust maken van de productie van een telefoon, De conclusie was al snel dat als je zo'n campagne hebt, je mensen ook een handelingsperspectief moet bieden. Anders kunnen ze er niks mee. Pas als je kunt kiezen, kan je ook de verantwoordelijkheid nemen. Consumeren kan dan weer een politieke daad worden, een statement waarmee je laat zien waarvoor je staat. Kies je voor je eigen- of voor het algemene belang? Dus van een middel om een verhaal te vertellen is de Fairphone nu ook een doel op zichzelf geworden."

De vergelijking met Tony's Chocolonely, ooit begonnen als televisieprogramma van Teun van der Keuken voor de Keuringsdienst van Waarden en nu een puik draaiende chocoladeonderneming, is snel gemaakt.

Van Abel:

"De overeenkomst is dat ook zij aanvankelijk een verhaal wilden vertellen, namelijk dat van de misstanden in de cacao-industrie. Pas later is de keuze gemaakt om ook echt zelf repen te gaan maken. Ook wij waren niet meteen van plan echt telefoonboer te worden. Het is voor mij als ontwerper wel even wennen dat ik nu een bedrijf run dat daadwerkelijk telefoons gaat verkopen."